

TRŽIŠKI VESTNIK

Leto II.

Tržič, v četrtek, 10. decembra 1953

Štev. 26



10. obletnico nove Jugoslavije smo v Tržiču proslavili nadvse svečano

Vsako leto damo v Tržiču 29. novembru največji poudarek, saj nam ta dan pomeni obletnico uresničenja najvišjih vrednot, za katere so se najboljši sinovi ljudstva borili že pred vojno, med njo pa zanje prelivali kri in padali stotisoči Jugoslovani.

Letos pa je naša mlada socialistična država praznovala prvi jubilej, deseto obletnico, majhno sicer po številu let, vendar veliko po doseženih uspehih njenih (zavednih državljanov v graditvi socializma. Zato je potekalo praznovanje dneva republike letos nadvse slovesno.

Praznično razpoloženje je v Tržiču zavladovalo že dokaj dni pred praznikom. Zavihrale so z vseh hiš zastave, trgovine so okusno uredile izložbe, kolektivi po podjetjih in društvih pa so hiteli z zadnjimi pripravi za prireditve.

Športna društva so pričela s svojimi prireditvami, posvečenimi prazniku, že med tednom. Osrednje prireditve pa so se začele v soboto, ko so prenehali brneti stroji v tovarnah in ko so se zaprla vrata šol in uradov. Ob enajstih dopoldne je napolnilo dvorano Cankarjevega doma najprej gimnazijska mladina, ki je priredila tod v navzočnosti zastopnikov oblasti in množičnih organizacij svojo akademijo.

Ko se je stemnilo, so začele švigati nad mestom raznobarvne rakete v znak, da je napočil največji praznik delovnega ljudstva, socialistične Jugoslavije. Godbeniki in gasilci v paradih uniformah ter delovni kolektivi so se začeli zbirati pred pošto, da v sprevodu manifestirajo svoja čustva ob 10. obletnici rojstva FLRJ.

Sprevod je krenil na Glavni trg in od tod v Cankarjev dom, kjer se je v nabito polni dvorani pričela slavnostna akademija. Slavnostni govor na akademiji je imel predsednik LOMO in ljudski poslanec Lovro Cerar, ostali program pa so izpolnili z izbranimi in lepo izvedenimi točkami godba „Svobode“ pod vodstvom Rudolfa Ahačiča, pevski zbor „Svobode“ pod vodstvom ravnatelja Otona Zazvonila ter TVD „Partizan“ s prostima vajama mladink in mladincev.

Lepo nedeljsko jutro je komaj vstalo, ko so se začele nadaljnje slavnosti. Ob devetih dopoldne se je zbral

v svoji sejni dvorani ljudski odbor mestne občine k slavnostni seji, na katero so bili povabljeni tudi zastopniki delovnih kolektivov in društev. Zbranim je spregovoril o pomenu praznika predsednik LOMO Lovro Cerar.

Sledila je otvoritev nove sindikalne dvorane, tradicionalni štafetni tek, popoldne pa so privabile ves Tržič na glavne ceste krožne motociklistične dirke. Zvečer je bila premiera Bevkove drame „Kajn“, ki jo je uprizorila igralska sekcija „Svobode“.

S športnimi prireditvami so proslavljali Tržičani 10. obletnico II. zasedanja AVNOJ še ves naslednji dan, ki ga je zaključila „Svoboda“ s novitvijo „Kajna“.

Vse prireditve so bile izvedene z največjo prizadevnostjo in v zavesti, da slavimo z njimi, kar nam je najdražje, svojo v krvi in žrtvah porojeno domovino. To zavest pa je letos prežemala tudi posebej poudarjena trdna in odločna volja, da svoje zemlje ne odstopimo nikomur niti pedi in da svoje neodvisnosti nismo pripravljeni prodajati za nič na svetu!

Proslava 29. novembra v Križah

V Križah je priredilo KUD Korotan v soboto dne 28. novembra v dvorani združenega doma proslavo 10. letnice ustanovitve FLRJ. Po državni himni je tov. Kavar govoril o pomenu našega najvažnejšega državnega praznika in uspehih Jugoslavije od zgodovinskega zasedanja AVNOJ dalje. Ob koncu je v imenu LOMO Tržič čestital vsem navzočim k prazniku.

Po govoru je pevski mešani zbor pod vodstvom tov. Grandovec izvedel svoj koncert, vmes pa so učenci kriške osnovne šole deklamirali priloženostne pesmi.

Koncertu je sledil prijeten družabni večer, katerega je priredilo KUD Korotan. Lepo razsvetljena dvorana in preprosto a okusno opremljen oder sta svečano razpoloženje še povečala.

Mladina se je proslave v precejšnjem številu udeležila, žal pa ni bilo opaziti na proslavi ljudi, katere bi upravičeno pričakovali. Pravtako za-

lostno je vprašanje izobešanja zastav, kar je slabo izpričevalo zavednosti hišnih gospodarjev.

Odboru KUD pod vodstvom tov. Tomazina pa za prireditev vse priznanje!

Odkritje spominske plošče padlim borcem na tovarni »Runo«

Delovni kolektiv tovarne usnja RU-NO v Tržiču je v nedeljo, na dan republike slovesno odkril spominsko ploščo 11 tovarišem, bivšim članom kolektiva, ki so žrtvovali svoja življenja za časa NOV. Padli so kot borci, v koncentracijskih taboriščih ali bili ustreljeni kot talci.

Celoten kolektiv se je zbral pred tovarno ter nato z godbo in predstavniki oblasti odkorakal po Glavnem trgu. Zbral se je pred okusno okrašenim pročeljem podjetja. Spominska plošča je vzidana na pročelju pisarniških prostorov podjetja na Ljubeljski cesti 9.

Predsednik sindikalne podružnice podjetja tov. Miha Švab je potem, ko je godba zaigrala žalno koračnico in je sindikalni tovarniški moški pevski zbor zapel nekaj partizanskih pesmi, nagovoril zbrani kolektiv in orisal pomen počastitve spomina padlih tovarišev, nakar je spominsko ploščo odkril.

Po odkritju plošče je direktor podjetja tov. Ludvik Vučko v spomin na te žrtve kolektiva spregovoril nekaj besedi in poudaril, da so bile tudi te žrtve našega kolektiva prispevek k zmagi jugoslovanskih narodov in današnji svobodi.

Zatem sta spregovorila še predsednik LOMO tov. Lovro Cerar in zastopnik MOZB tov. Vido Drobnič.

Pevski zbor je zapel se nekaj pesmi, navzoči so počastili spomin žrtev, nakar je godba zaigrala še partizansko žalostinko. Kolektiv se je nato razšel k ostalim proslavam dneva republike.

Gimnazijska planinska skupina je obiskala čvarje naše meje

V ponedeljek, dne 30. novembra so člani gimnazijske planinske skupine obiskali čvarje naše meje pod Ljubeljem in jim v nagovoru izročili pozdravno pismo k velikemu dnevu naših jugoslovanskih narodov. Vo-

jaki so bili veseli tega obiska in so izrazili željo, da bi njihovi mladi prijatelji še večkrat prišli k njim na obisk.

Za dan naše junaške armade pri-

pravlja skupina ponovni obisk in sicer pod Ljubelj, na Zelenico in Kofce. Ob tej priložnosti bo čuvarjem naših meja izročila tudi darila, ki jih bo pripravila naša občina.

Nekaj tržiških spominov ob smrti Etbina Kristana

Med tiskom zadnje številke Tržiškega vestnika nas je iznenadila vest, da je v Ljubljani umrl napredni javni delavec in pisatelj Etbin Kristan. Ker je njegovo delo tesno povezano tudi z razvojem delavskega gibanja v Trziču, naj se oddolžimo njegovemu spominu vsaj z nekaj bežnimi obris njegovih stikov s tržiškimi delavci.

Leta 1905 je začel prihajati v Trzič Kristanov list Rdeči prapor. Prihajal je v petih izvodih, ki jih je skrivaj vtihotapljal kurir-voznik, ki je iz Kranja prevažal dnevno pošto. Izvode je prevzemal Janez Mikič in jih razdeljeval med tržiške prvoborce delavskega gibanja. To so bili Janez Kramar, Jernej Oblak, Blaž Hribar, Franc Režek, Luka Jazbec, Rok Stegnar, Henrik Snoj, Janez Debevec, Jože Bukovnik in drugi.

Kristan sam je prvič prišel v Trzič leta 1906 na taven sestanek naprednih tržiških delavcev v gostilni pri Toncu (danes Verdir). Oblast je sestanek zavohala in poslala na sestanek orožnike, ki naj bi razgnali udeležence. Kristan se jim je v trenutku umaknil skozi okno, vendar so ga na Blejski cesti zajeli in odgnali iz mesta. Tržiški orožniki

so ga odvedli v Pristavo, kjer so ga prevzeli drugi, ki so ga odpeljali v Kranj.

Njegovo delo pa med tržiškimi delavci ni zamrlo, temveč se je delavsko gibanje v Trziču za tem še okrepilo. V Trzič je prišel Kristan ponovno že naslednje leto in prihajal med tržiške delavce več let zapored do svojega odhoda v Ameriko.

Na njegovo pobudo je bila leta 1907 ustanovljena Vzemnost, predhodnica poznejše Svobode.

V času pred volitvami v deželni zbor leta 1909, pri katerih je kandidiral dr. Tuma, je bil Kristan ponovno med Trzičani. Sestanke s Kristanom sta na vso moč zavirala okrajno glavarstvo in tukajšnje županstvo, na katero so pritiskali reakcionarni meščani in cerkveni krogi. Le-ti so motili tudi — kolikor so bili dovoljeni — sestanke same, ki so se jih udeleževali z namenom, da jih razbijejo. Zlasti hudega nasprotnika je imel Kristan v kaplanu Zajcu, ki pa mu vendarle ni uspelo, da bi s svojimi pomagači razbil neki tak Kristanov shod. Delavci so Kristana po zborovanju v sprevedu spremili na kolodvor. Pri tem so ga

reakcionarji napadali z vzdevki: Lucifer, cigan, brezverec, ničvrednež in podobno.

Kako onemogli so bili ti izbruhi sovraštva do vsega naprednega, nam je dokazal nadaljnji razvoj njegove zamisli socializma do njene končne zmage po drugi svetovni vojni.

Sicer je delavsko gibanje v tistih časih naletavalo na vedno nove težave in zapreke, vendar napredni delavci niso klonili. Ko jim je odpovedal lokal gostilničar Kavčič (gostilna pri Pelarju), sta Etbin Kristan in Janez Erlah zaprosila za lokal pri Sajovicu v Bistrici. Toda tudi ta se je dal nahujskati od nasprotnikov delavskega gibanja in po šestih tednih lokal odpovedal. Organizacije naprednih delavcev (Svoboda, tekstilna strokovna organizacija, čevljarska strokovna organizacija in druge) so se morale preseliti v Vunderhovce. Ko je Kavčič videl, da je njegova gostilna izgubila goste, je delavska društva spet vzel pod svojo streho, kjer so ostala do konca prve svetovne vojne.

Svojo lastno streho si je s pomočjo svoje gospodarske zadruge pridobila socialistična delavska organizacija, ko je kupila leta 1920 od Stareta hišo na Glavnem trgu (današnja Verdirjeva hiša).

Za razmah delavskega gibanja v tem času se ima Trzič zahvaliti prav Etbinu Kristanu, čigar duh živi še danes in bo živel večno v vseh naprednih tržiških delavcih, ki uresničujejo danes njegovo davno zamisel socializma.

Slava njegovemu spominu!

6 Vrnitev v človeštvo

(Življenje novodošlih rojakov v zadnjih mesecih v taborišču.)

(Nadaljevanje)

Bolj ko se je bližala ura maščevanja za zloglasne krvnike dachauškega taborišča, tembolj se je iz dimnika krematorija noč in dan kadilo, ko so sežigali mrtve okostnjake. In ko ni mogel moloh krematorij več požirati svojih žrtev, ker je bila umrljivost v zadnjih mesecih po izjavi našega tovariša Milana Koprivnika od 150 do 200 ljudi — številki dnevno, so si SS-ovci omislili skupen grob.

Severovzhodno od mesta Dachau med železniško progo, ki pelje proti Regensburgu, in vasjo Prittelbach se dviga rizek položen grič, ki je proti vrhu poraščen z drevjem, ob pobočju pa se razprostirajo njive. Zemlja je pa zelo ilovnata. Na najbolj skritem prostoru je torej grobišče 10.000 žrtev že poginjajočega fašizma. Večji skupen grob je dolg 54 m, širok 4 m, globok 5 m. Poleg večjega so še trije manjši skupni grobovi. Prvi je dolg 15 m, globok 7 m, širok 4 m, drugi je dolg 17 m, širok 4 m, globok 5 m, tretji pa je dolg 5 m, globok 5 m, širok 4 m.

Lačni in izčrpani interniranci so vlačili velike vozove s plohi, polne vozove trupel pogrnjenih s plahami, izpred krematorija, skoraj 4 km daleč do grobišča. Ob vznožju griča so vpregli konje, da so pomagali vleči vozove navzgor. Pri tej delovni komandi so bili zaposleni po večini Rusi. Mrličje so zložili po dnu jame ter jih zasuli s tanko plastjo zemlje, ko so jih prej še polili z živim apnom. Ko je bila jama polna, so jo zasuli ter s tanki stlačili, da se ne bi toliko širil smrad.

Pri kopanju teh jam je bil sredi hude zime meseca januarja l. 1945. nekaj časa zaposlen naš tovariš Janez Polajnar iz Doline, sedaj zaposlen v trž. predilnici. Meseca maja leta 1944. je bil ujet kot partizan na Jelovici. Iz Begunj je moral na Vestfalsko, bil zaposlen pri gašenju požarov, odstranjevanju ruševin ter bil ob priliki nekega bombardiranja zasut do prsi. Z neko ponarejeno listino je pobegnil, prispel srečno na Koroško, toda na dravskem mostu pri Velikovu je bil ujet, nekaj časa zaprt v Celovcu, odtod pa odveden v Dachau, kamor je prišel 6. dec. 1944. na blok 27. Kot „grobokop“ že omenjenih velikih jam za množični grob taboriških žrtev je bil priča, ko so jetniki delovnega oddelka, po večini Rusi, vozili iz

krematorija mrtve okostnjake ter jih polagali v jame tesno enega ob drugega, tako da je imel drugi noge poleg glave prvega. Prostor množičnega grobišča je bil dobro ograjen in močno zastražen. Civilnemu prebivalstvu je bil vstop strogo prepovedan. Polajnar je bil nato premeščen k nekemu drugemu del. oddelku, k popravljanju železniške proge v München. Zaradi prehoda čez mrežo karantenskega bloka 25 je dobil 25 udarcev z žilovko.

Kot zadnji Trzičan je prišel v Dachau tov. Albert Laibacher. Iz njegovega dnevnika, ki ga je do skrajnosti oslabiljen spisal v taborišču priobčujem naslednje.

Dne 1. marca 1945. so iz Begunj odpeljali Laibacherja in veliko drugih sovrtninov z avtomobili v Lesce na postajo že ob 3. uri zjutraj. Ko je kmalu na to prispel v Lesce transport pripadnikov OF iz Ljubljane so vse jetnike natrpali v živinske vozove in sicer 53 mož za Dachau in 66 za Mauthausen.

Ko je vlak privozil na Jesenice, je bilo tam alarmno stanje. Zato so jetnike zapeljali na progo proti Dovjem, kjer so čakali nad 4 ure. Ko so vlak zapeljali nazaj na jeseniško postajo, je nastal nov alarm. Vozove so popolnoma zaprli, straže so se poskrile, jetniki

Z zadnjega zasedanja Delavskega sveta predilnice

Delavski svet Bombažne predilnice in tkalnice je na svojem zadnjem zasedanju razpravljal o reviziji tarifnega pravilnika, znižanju cen tekstilnemu blagu in o raznih drugih gospodarskih in proizvodnih vprašanjih podjetja.

V prvi vrsti so pri reviziji tarifnega pravilnika zvišali tarifne postavke pri najnižje plačanih delavcih in uslužbencih in delno regulirali in vskladili tarifne postavke delavcev v zunanjih obratih in delavnicah, ki so bili do sedaj z ozirom na druga podjetja premalo plačani.

Razpravljali so tudi o znižanju cen tekstilnemu blagu, kar so na splošno pozdravili. Vendar pride pri teh znižanjih do nekakih nasprotij med trgovino in podjetji, ker so trgovine znižale blago linearno, dočim pod-

jetje z ozirom na višino izplačanih plač za določene artikole tega znižanja ne more prenesti. Upajo, da bodo merodajni forumi tudi to vprašanje pravilno rešili.

Razprave na zasedanju o teh vprašanjih so bile zelo zanimive in lahko ugotovimo, da člani delavskega sveta dobro pretresajo vsa vprašanja, preden se za določeno stvar odločijo.

REORGANIZACIJA GOSTINSTVA

Po sklepu zadnje seje LOMO sta se s 1. decembrom osamosvojila gostinska obrata na Ljubeljski cesti in na Bistrici. Za upravnico prvega je bila imenovana tov. Babičeva, za upravnika drugega pa tov. Žumer. Hkrati sta bili imenovani likvidacijski komisiji za gostinski podjetji Storžič in Zelenica.

Pišimo kronike!

Vzporedno s prizadevanjem, da ohranimo objekte in predmete, ki osveščajo razvoj našega mesta in njegove obrtne ter kulturne dejavnosti v preteklosti, moramo misliti tudi na to, kako bomo ohranili našim zanamcem čim popolnejšo podobo naše današnje ustvarjalnosti. In to toliko bolj, ker prav v našem času doživljamo tako korenite izpremembe v načinu gospodarjenja, v tehniki dela in v gledanju na svet in življenje kot še nikoli v zgodovini.

Rekel bi kdo: O vsem, kar danes doživljamo, bomo pač pripovedovali svojim otrokom, ti pa bodo pripovedovali o našem delu in naporih zopet svojim otrokom in tako dalje. Mimo tako velikih dni, kot so naši, zgodovina ne bo mogla iti nikoli... Res je! Tako je ljudsko izročilo zapustilo tudi nam marsikak dogodek iz preteklosti, iz časov pred iznajdbo tiskarstva, iz časov, ko preprosti ljudje niso znali še niti brati niti pisati. Toda kako medla in včasih na-

ravnost popačena je podoba tistih časov! Kaj vemo točnega o nastanku Tržiča, o njegovem razvoju v teku stoletij in o življenju v njem? Kragl je zbral mnogo dragocenega gradiva za tržiško lokalno zgodovino do leta 1936. Koliko truda je imel z zbiranjem, primerjanjem in pretresanjem teh zgodovinskih drobcev! In vendar kako malo je mogel prečiščenega in zanesljivega kot zgodovinsko dejstvo zapisati iz najstarejših dob!

Ljudje smo strašno pozabljivi. Le načni s kom razgovor o tem, kdaj in na čigavo pobudo ste v vaši tovarni dozidali ta ali oni prizidek, kdaj ste nabavili ta ali oni stroj, kdaj in kako ste začeli s proizvodnjo tega ali onega novega artikla! Oba delata ves ta čas v tovarni in vendar bosta težko prišla do popolnega soglasja o tem in onem iz zgodovine vaše tovarne. Ali pa načni razgovor o tem, katerega leta je bila dograjena Cankarjeva cesta, koliko hiš in čigave hiše so se ji morale umakniti, kdaj so se vselili prvi stanovalci v nova stanovanjska poslopja ob njej; v koliko etapah so gradili novo sindikalno dvorano in kdo so bili pobudniki vsake izmed njih! Vse to delo je teklo pred našimi očmi in vendar bi bil marsikdo v zadregi za odgovor na vsa ta vprašanja.

Pozabljenja lahko rešimo vse dogodke iz našega današnjega življenja s pisanjem kronik. Kronika, ki jo bomo sproti vestno in do vseh potankosti točno pisali, nam bo v bodočnosti dala lahko odgovor na vsako vprašanje, česar za pretekle čase tako pogrešamo. Zamisel pisanja kronik ni nova. Kroniste poznamo že v starem veku. Ohranjene so številne samostanske kronike iz sred-

pa so bili med bombardiranjem jeseniškega kolodvora prepuščeni negotovi usodi. Peljali so se naprej proti Beljaku, mimo Osojskega jezera v Št. Vid ob Glini, dalje preko St. Michela v Selztal, kjer so odklopili vozove s 66 jetniki za Mauthausen. Bilo je zelo mrzlo in nad pol metra snega. Po enodnevnih vožnji iz Selztala preko Salzburga in Münchena so prispeli dne 4. marca med 10. in 11. uro ponoči v Dachau. Med civilnimi jetniki, ki so prenočevali kot navadno v kopalnici, je bilo tudi 30 domobrancev, katere so takoj vtaknili v kazenski blok. Po običajnih formalnostih v kopalnici, striženju, kopanju itd., je Laibacher prišel v 4. sobo bloka 24, ki takrat ni bil več jugoslovanski. Dvanajst različnih narodnosti je bilo tam natrpanih. Zaradi onemoglosti in raznih bolezni, zlasti pegastelega legarja, so jetniki mrli ne samo v bolnišnici, temveč tudi na blokkih. Vsako jutro so znosili nage okostnjake, ki so ponoči pomrli, pred blok, vsakemu privezali na palec desne ali leve noge njegovo številko, nakar so jih odpeljali v krematorij ali naprej v skupni grob. Laibacher opisuje ganljiv prizor: Dne 9. marca je umrl zaveden Primorec in so mu slovenski pevci pred odvozom ob navzočnosti njegovega žalostnega sina

zapeli „Vigred se povrne...“. Tisti, ki zaradi oslabelosti niso bili dodeljeni delovnim oddelkom, so smeli ostati ves dan na bloku. Bila je velika gneča. Kdor se zjutraj do pasu slečen ni umil, ni dobil „markice“, brez katere ni bilo ne kave zjutraj in tudi ne kosila, če kdo ni prišel na „Lauskontrolo“, ki je bila vsak dan na bloku 24. Pomagalo sicer ni nič, nobene odredbe, nobena kontrola, uši so se razpasovale vedno v večjih množinah, ker v taborišču zaradi prenapolnjenosti ni bila več mogoča potrebna čistota.

Dne 4. aprila 1945 so premestili še zadnjih 86 Jugoslovancev z bloka 24 na nasprotni blok 22, v sobo 4, katere starešina in njegovo osebje, po večini Poljaki, so sprejeli Laibacherja in ostale tovariše s posvkami in tepenjem. Starešina 4. sobe, neki Nemec, je postal po dolgih letih taboriščnega življenja pravi sadist, ki se je naslajal ob pretepanju jetnikov. Ni jih pustil v sobo, če je bilo grdo vreme, in lačni in izčrpani so se pred blokom polegajoč po tleh tresli od mraza v nezadostni obleki, ker je v Dachauu tudi aprila meseca večkrat občuten mraz. Celu umiti se niso mogli, ker je bila voda v umivalnici večkrat po 3—4 dni zaprta.

Ves blok 22, okoli 1400 mož, je moral dne 8. aprila 1945 k desinsekciji. Pred kopalnico na prostem so se morali do golega sleči, obleke povezati v sveženj in čakati na mrazu nad 1 uro, da so prišli v kopalnico na vrsto. Iz vroče soparne kopalnice so morali med suvanjem in pretepanjem vsi goli na prosto do prve barake, kjer je dobil vsak po eno odejo. Ko je prvih 50 mož, med njimi Laibacher, prišlo na blok 22, jim je sobni starešina pobral vse odeje, da so goli čakali skoraj en dan, dokler niso dobili oblek in perila od desinsekcije nazaj. Pri tem je bil Laibacherju ukraden sviter in volnene nogavice, obleka in perilo pa zamenjeno. Ker težko bolan ni mogel nikamor več z bloka, so mu dobri Tržičani organizirali nekaj cunj, da je bil vsaj dostojnejše oblečen. Poleg tega je bil 3 tedne celo brez žlice, katere pa ni toliko pogrešal, ker je bilo zelje tako redko, da ga je lahko popil. Zaradi tega načrtnega prehlajevanja na dan desinsekcije jih je mnogo zbolelo in pomrlo. Laibacher sam je bil tako oslabeel, da je komaj še hodil in se držal pokonci.

(Nadaljevanje sledi.)

njega veka, pa tudi v novejšem času so bile kronike v navadi v šolah, župnih uradih in drugod. Toda te kronike zajemajo le majhen izsek življenja, njihovo internio življenje. Danes pa je težišče razvoja na delovnih področjih, v gospodarskih ustanovah, v ljudskih odborih, v društvi. Zato naj bi pisala kroniko vsaka tovarna, ljudski odbor in vsa društva. V Trziču je iz Muzejskega društva že izšla pobuda za pisanje kronik in večina industrijskih podjetij je že ali pa še bo določila svojega kronista. Upamo, da bo delo kmalu steklo. Kronisti bodo imeli nelahko in odgovorno nalogo, a zavedajo naj se, da bodo s svojim delom opravili koristno delo.

Morda ima kdo proti pisanju kronik v današnjem času, v času tako

razvitega tiska, pomislek, češ, saj zapisujejo časopisi vse važnejše dogodke v našem današnjem razvoju. Res registrirajo časopisi vse važne premike v našem političnem, gospodarskem in kulturnem življenju, toda vodilni časopisi le na splošno, lokalni pa tudi, kot najbolje kažejo izkušnje s Tržiškim vestnikom, silno pomanjkljivo. Da, lokalni časopisi naj bi bili kronika svojega kraja in s tem namenom je bil ustanovljen tudi Tržiški vestnik, toda izkazalo se je, da prihajajo v njegovo uredništvo poročila, kolikor sploh prihajajo, le sporadično, brez kontinuitete, kakršna je potrebna v pisanju kronik. Zato tudi lokalni časopisi ne zadostijo tej potrebi.

Vsekakor bo treba pisati — kronike!

Aljažev prvi vzpon

Planinska zveza Slovenije je začela izdajati vrsto monografij o znamenitih slovenskih planincih. Kot prva je izšla monografija o Jakobu Aljažu, zaslužnem zaradi njegovega uspešnega dela za oprostitev Triglava od tujerodnega planinskega udejstvovanja. Med tržiškimi planinci bo za zbirko „Naši veliki planinci“ prav gotovo mnogo zanimanja. Monografijo o Aljažu, ki jo je napisal Janjo Mlakar, pa bodo radi brali tudi ostali Tržičani, saj je Aljaž devet let služboval tudi v Trziču in je v anekdotah njegov spomin še vedno živ zlasti med starejšimi Tržičani. Iz monografije ponatiskujemo drugo poglavje.

*

V jeseni leta 1871 so poslali Aljaža v Trzič za prvega kaplana. Ker je bil novinec, je bila to zanj velika odlika. Prvi tržiški kaplan je bil namreč obenem tudi direktor tamošnje štirirazrednice, na kateri je takrat manjkalo enga učitelja. Zato je moral Aljaž tega nadomestovati.

Sola je bila nemška in je uživala po vsem Gorenjskem velik sloves. Kar je bilo staršev od Kranja navzgor, ki so nameravali dati svoje nadebudne sinčke študirat, so jih poslali najprej v Trzič v šolo, ki je bila nekaka pripravljalnica za gimnazijo. Otrokom je učitelj takoj prvo šolsko uro zapovedal, da mu morajo reči „Herr Lehrer“, kar so mali abecedarji prekrojili po svojem okusu v „gospod hilere“.

Trzič je bil takrat pravcato nemško gnezdo. Slovensko so govorili večinoma samo duhovniki in preprosto ljudstvo, ki je bilo pa narodno prav malo zavedno. Samo fisti je kaj veljal, ki je znal nemško. Seveda je bila tudi občina v nemških rokah. Trg je imel celo knjižnico, v kateri so bile pa izključno nemške knjige. Leta 1848 so tržani ustanovili po zgledu drugih nemških krajev nekako prosvetno društvo, ki se je imenovalo „Liedertafel“. (Dobesedno

bi se po naše reklo „Pevska miza.“) Gojili so predvsem petje. Sprva so peli tudi slovenske pesmi, pozneje so pa Nemci dobili v društvu premoč in so peli samo nemške.

Tak je bil Trzič še takrat, ko je prišel Aljaž tja za — direktorja. Kljub obilnemu stanovskemu delu je našel še čas, da je uril doraščajočo mladino v petju. Začel je pri roko delcih ter iz njih sestavil prav čeden pevski zbor, ki je gojil seveda samo slovensko petje. Rad bi bil tudi obično iztrgal Nemcem iz rok, pa se mu ni posrečilo. Največ, kar so Slovenci skupaj spravili, je bila slaba polovica glasov.

Pozneje se pa Aljaž ni vtikal v politiko, ne na Dobravi ne na Dovjem. Dovžani so ga večkrat nagovarjali, da bi vstopil v občinski odbor, pa

se ni dal pogovoriti, češ naj se kar sami med seboj brez njega lasajo.

V Trziču je bil Aljaž tako rekoč v naročju gora, ki so pa zelo samevale. Nanje so hodili večinoma samo lovci in pastirji. Morda je bil takrat v Trziču edini planinec Aljaž, saj se je povzpel celo na — Begunjščico (2063 m).

Včasih je šel tudi na lov. Nekoč je bil povabljen na lov na gamse. Lovili so v Malem Storžiču. Bilo je 20 lovcev, pa je samo on ustrelil lepega velikega kozla. Kako so si ga razdelili, mi ni povedal. Njemu so prisodili glavo, ki jo je dal nagatiti. Na Dovjem jo je imel v sobi nad vrati.

Nekoč sem ga vprašal, če je ta edini kozel, ki ga je bil ustrelil. „Ne, ni edini,“ se je zasmel. „V svojem življenju sem jih že veliko postreljal in jih še sedaj streljam, pa samo take, ki se ne dajo nagatiti.“

Najbolj pa se je proslavil Aljaž v Trziču s svojo prvo plezalno turo na — cerkveni zvonik, ki jo omenja tudi Viktor Kragelj v svojih „Zgodovinskih drobcih župnije Trzič“. Pri farni cerkvi je dal župnik zvonik na novo s kositrom prekriti. Ko je klepar izvršil delo, je najprej podrl odre, nato je pa predložil župniku račun, ki se je pa temu zdel prevelik. Nastal je prepir, v katerem ni hotela nobena stranka odnehati. Klepar je trdil svoje, župnik pa svoje. Gordijski voz je slednjič presek aljaž. Rekel je, da se mora račun sestaviti na podlagi porabljenega kositra. Splezal je po zunanji strani na zvonik, premeril streho ter izračunal koliko kvadratnih metrov kositra je klepar porabil. Ta plezalna tura je pomagala, da je Aljaž še dolgo potem, ko je zapustil Trzič, ostal tržanom dobro v spominu.

Še en predlog k nameri, da bi v našem kotu zgradili žičnico

Kdor pozna vrh naše Dobrče, ve kako veličasten razgled mu ta nudi od Jesenjskega kota čez Julijce, Jelovico, njenega ozadja tja proti Ljubljani, Kumu, Savinjskim Alpam in Košuti. Na dlani je Gorenjska ravan z Blejskim jezerom. To je naš gorenjski Rigi. (Rigi je znana švicarska razgledna gora). Ali ne bi bila na mestu zgraditev žičnice od Podgore na Dobrčo? Če samo pomislimo, da bi z njo močno pritegnili v naš kot številne letovišcarje in tujce iz blejske okolice, je to dovolj. Z njimi bi kmalu bila žičnica poplačana in pridobivali bi z njo še gnotna sredstva za gradnjo drugih žičnic v našem kotu.

Če hočemo izpeljati zamišljene načrte, si moramo sami poiskati sredstva in razmišljati o gradbeni zadruzi, ki bi vključevala podjetja, družbene organizacije in posameznike, kot so si to zamislili oni, ki imajo v načrtu žičnico na Veliko planino.

Upam, da bo moj predlog marsikdo podprl.

Co.

Op. uredništva: Ze dalj časa se v Trziču navdušujemo za graditev žičnice. Toda smučarji si žele žičnico na Zelenico, Turistično društvo daje prednost žičnici na Kukovnico, zdaj pa smo prejeli gornji dopis, v katerem se pisec navdušuje za žičnico na — Dobrčo. Vsak svoj predlog tudi utemeljuje s tehtnimi razlogi. Za katero bi se odločili vi?

Pišite nam!

KINO

- 12.—13. decembra: Ameriški vojaški film **Odločitev pred zoro**.
15.—16. decembra: Angleška drama **Mandy**.
19.—20. decembra: Ameriška psihološka drama **Carrie**.
22.—23. decembra: Ameriški pustolovski film **Roseanna Mc Coy**.
26.—27. decembra: Nemška komedija **Niki**.
29.—30. decembra: Ameriški mladinski film v barvah **Ostržek**.

„Svoboda“ je dobila svoj dom

Že pred šestimi leti je KS ZSJ odkupil nekdanjo kinodvorano pri „Basteljni“ z namenom, da jo preuredi v prosvetno žarišče tržiškega delovnega ljudstva. Dasi pa so bila mnoga dela pri adaptaciji dvorane začeta že v prvem letu in je bilo s prostovoljnimi delom marsikaj dodelanega že v tem prvem zaletu, je vendar do končne ureditve dvorane preteklo še precej časa. Nastopale so različne težave pri delu. Zdaj je primanjkovalo finančnih sredstev, zdaj materiala, zdaj spet delovnih rok.

Končno je Krajevnemu svetu z gmotno podporo LOMO le uspelo, da začeto delo konča in odpre novi dom delavske kulture.

Za praznik 10. obletnice FLRJ je dobila dvorana docela prenovljeno podobo: nov oder, parket, fluorescenčno razsvetljavo, odrsko in okenske zaves, nove stole in podobe maršala Tita, Djura Salaja ter Janka Rudolfa na nanovo poslikanih stenah. Dvorana, ki je po prostornosti sicer precej manjša od kinodvorane v Cankarjevem domu, je prenovljena z izrednim okusom in je zares lahko v ponos prenoviteljem in vsemu Tržiču.

Dvorana je bila slovesno odprta na praznik republike 29. novembra. V navzočnosti zastopnikov ljudske oblasti, delovnih kolektivov in množičnih organizacij jo je odprl Krajevni svet s slavnostjo, na kateri je sodelovalo Delavsko prosvetno društvo „Svoboda“.

Za uvod je zaigrala godba „Svobode“ državno himno, nakar je spregovoril v imenu Krajevnega sveta njegov predsednik tov. Bodlaj. V svojem govoru je orisal potek dela pri obnovitvi dvorane in izrazil priznanje vsem, ki so pri njej sodelovali, zlasti tov. Štumpflu, ki ima brez dvoma

največ zaslug, da je dvorana dobila tako dovršeno obliko. Ko je poudaril, da je dvorana namenjena razvijanju napredne socialistične prosvete med tržiškim delavstvom, jo je izročil v upravljanje „Svobodi“, kar je simbolično nakazal z izročitvijo ključev njenemu predsedniku.

Predsednik „Svobode“ tov. Nande Stritih se je v imenu članstva „Svobode“ Krajevnemu svetu za njegovo darilo in ljudskemu odboru za njegovo finančno pomoč pri adaptaciji dvorane toplo zahvalil z obljubo, da bo „Svoboda“, uporabljala dvorano

res le za namene, za katere je bila obnovljena. Izrazil je svoje veselje nad tem, da je končno „Svobodi“ omogočeno neomejeno in nemoteno udejstvovanje v vseh oblikah prosvetnega dela.

Slovesnost je zaključil pevski zbor, ki je pod vodstvom Otona Zazvonila dovršeno zapel vrsto večinoma nanovo naštudiranih pesmi.

Vsem prisotnim je slovesnost še povzdignila prijetno občutje, ki ga jim je vlil pogled na razkošje nove dvorane ob vstopu vanjo. Najbolj pa so žarele oči članom „Svobode“, ki so dobili svoj domač, topel dom, v katerem bodo šele prav zaživeli.

„Svoboda“ je pričela z letošnjo gledališko sezono

Na dan republike, ki smo ga letos ob njeni 10. obletnici še posebno slovesno praznovali, je „Svoboda“ pričela svojo letošnjo gledališko sezono. V počastitev praznika je pripravila trodejanko Franceta Bevka „Kajna“, ki po svoji snovi sovpada s pravističnim občutjem, ki nas preveva zadnje mesece s posebno odločnostjo: Tujega nočemo, svojega ne damo! Zato je bila izbira dela prav srečna.

Zgodba drame je sicer preprosta, zgradba brez posebnih zapletov — oboje daje komaj slutiti ustvarjalno moč kasnejšega zrelega Bevka —, vendar je drama zaradi svoje neposrednosti izredno učinkovita, naravnost pretresljiva. Prav zaradi tega je vredna, da prihaja znova na oder.

Zaradi razmeroma majhne zahtevnosti je zlasti primerna za diletantske igralske družine, kakršna je naša, in za tehnično skromno opremljene odre, kakršnega je prav za svojo prvo letošnjo premiero prejela v dar

tržiška „Svoboda“. Ob „Kajnu“ so tako igralci (mislim pri tem zlasti na starejše, že rutinirane igralce) lahko pokazali svoje velike sposobnosti, ki posebno v samostojnih scenah niso odpovedale. Tako je bil izrazito izklesan lik zlasti Stritihov Angelo, pa tudi Smoletov oče Gravnar in Ahačičev Jože nista mnogo zaostajala za njim. Prav dobro so rešili svojo nalogo tudi stara mati, sosed Peter in Gorjan, slednji zlasti v zadnjem dejanju. (Ostali igralci so imeli premajhne vloge, da bi lahko napravili na gledalca globlji vtis.) Manjši uspeh imajo na diletantskih odrih — to bo nemara že kar pravilo — množične scene.

Trdno roko režiserke Jelke Žagarjeve smo zlasti čutili v lepi dikciji, v skladnosti prizorov in v skrbni obravnavi prostora in gibanja, pri čemer nismo prav nič občutili pomanjkanja vaj. Toliko večje so bile pač nje in vseh igralcev resnost, pri-

Izza kulis

(Pred premiero „Kajna“)

Poklicnim gledališčem je lahko. Imajo lep oder, z vsemi tehničnimi pripomočki moderno opremljen. Seveda javkajo, da jim manjka še tega in onega. A kaj naj rečemo šele mi, ubogi diletanti!

Vzemimo na primer premiero Kajna! Vaje so bile v sobi, ne na odru. Nakazali smo vhode in študirali. Kulis še ni bilo. V dvorani so napeljavali električno, (pleskali in barvali. Oder je imel le še glavni zastor. V poslednjem tednu se je nagromadilo dela, da je bilo grdo. Ubogi predsednik „Svobode“! Toliko, da se ni pretrgal! „To je treba, pa še to! Tega ni, kdaj bomo dobili to?“ Kako naj vsem sitnežem odgovarja!

A medtem se vrše vaje. Režiser zahteva tišino in disciplino. Ob prvi vaji na odru, dan pred generalko, nima nihče več moči, da bi še karkoli iztisnil iz sebe. Vsi so preutrujeni. Le

pomislite: delo v tovarni, v uradih, šoli! In poleg vaj še skrb, kje bomo dobili vse rekvizite. Ah, da! Diletant je junak!

Poklicni režiser v kulisarni naroči kulise, naroči kostume, ukaže šefu odra, kar treba, da navodila šefu razsvetljave in — kot pod čarobno palico se vse uresniči.

Tu je imel še vsak svoje — gotovo neomejeno delovno področje. Ne samo vloga, vprašanje: kdo bo pri reflektorjih, kdo pri zastoru, kdo bo skrbel za burjo, kdo za ogenj, da bi hiša „pogorela“. S čim naj zakurimo, da bo izgledalo vse to čimbolj realistično?

Dan pred igro je imela generalka čudovito spremljavo. Na odru vaja že s kulisami, a v dvorani enakomerno hreščanje žage. Vsak drugi stol je imel previsoke noge. O kaki koncentraciji na odru — ni bilo govora, saj še sami sebe nismo slišali. Tretje dejanje? — Ni več časa! Člani godbe, gasilci — morajo k povorki. Igralci med vajo natikajo stranske zaves.

Naslednji dan — premiera. Slovesno razpoloženje. Nervoznost! Sta sekira in butara za odrom? Kozarci, stoli? Mize? Seveda jih prinesejo zadnji hip. Enako verige za fašiste. Potem zadeva s fašističnimi srajcami, ki nikakor niso marale postati črne. Čaj je prevroč! Iz litrov se bo kadilo.

Igra steče, majhen oder, tesnoba. Malo manjka, da ne gazimo drug po drugem. Toda igra teče. Igralci spet dokazujejo, da so res junaki. — Zadnje dejanje. Posipamo prah za bengalični ogenj. Noče goreti, niti če ga z vžigalnikom prižigaš, je vlažen. Vse se je zarotilo, da hiša ne bo zgorela.

Oba igralca na odru pa mora ogenj prestrašiti, dim ju mora zadušiti. Seveda je ognja in dima vse premalo. Vendar igralca junaško umreta. Dokaz, da je na odru vse prevara, da je tam živa in resnična le močna umetniška fantazija. — Naslednji dan je steklo vse kot po maslu.

Podprite naše delo, naše hotenje in našo požrtvovalnost!

zadevnost in požrtvovalnost. In te so rodile tolikšen uspeh, kot ga le malokdaj doživimo.

Scenerijo je zamislil in izdelal prof. M. Batista, ki je z majhnimi sredstvi dosegel z njo velik učinek. Sledila je verno, čeprav jo je spričo tesnega prostora le nakazal, tipiki primorske arhitekture in občutju dežele.

Žal nam je samo, da nastopajoči in njihovi sodelavci niso dobili s strani občinstva tistega zadoščenja, ki bi ga zaslužili. Vseh gledalcev s povabljenimi vred je bilo pri premieri in treh doslej napovedanih reprizah (za-

dnjo so morali celo odpevedati!) komaj za dobro polovico dvorane v Cankarjevem domu, torej manj kot pri najpuhlejši filmski predstavi. Tiste, ki jim ni gledališka predstava, pa čeprav skromna, kulturni dogodek, bi morale pritegniti vsaj simpatije do plemenitih odrskih ustvarjalcev. Zanje v prvi vrsti prinašamo v podlistku reportažo o snovanju in naporih režiserja in igralcev pred premiero „Kajna“. Naj le pogledajo malo za kulise, da bodo znali v bodoče bolj ceniti njihovo delo!

Prvo gostovanje Prešernovega gledališča

Že pred dvema mesecema smo objavili dogovor med vodstvom Prešernovega gledališča iz Kranja in predstavniki našega kulturnega življenja, po katerem bo letošnja sezona Prešernovo gledališče redno gostovalo na našem odru. Ponovno smo napovedali kot prvo gostovanje Cankarjeve Hlapce, toda s tem delom na žalost kranjski igralci zaradi nepremostljivih ovir niso mogli priti gostovat.

Prvo gostovanje smo doživeli šele s tretjim odrskim delom, ki ga je to gledališče letos naštudiralo. V torek, 1. decembra smo imeli v Trziču dve predstavi Zemljanove Odločitve.

Delo, ki so ga uprizorili, je po svoji pomembnosti izredna odrska stvaritev. Uglašena na tisto močno struno, ki je z vso silo zazvenela v srcih vseh Jugoslovancev po 8. oktobru, je Zemljanova Odločitev pretresla slehernega poslušalca v ogorčenju nad krivičnim diktatom angleške in ameriške vlade. Saj je delo nastalo prav v prvih dneh po njihovem sklepu, da izroče slovensko ozemlje grabežljivim Italijanom. Skepsa, s katero so spričo tega nekateri pričakovali to slovensko odrsko noviteto, češ, da je v tako kratkem času težko napisati in naštudirati zrelo in umetniško dovršeno delo, je bila docela neupravičena. In v tem je poglobljena pomembnost Odločitve. Presenetljiva okvirna obdelava te politično aktualne snovi, obdelava, kakršne pri odrskih delih nismo vajeni, zlasti pa oba prizora z nešteti domisljicami, ki podkrepljujejo temeljni ton drame, vse to daje delu polnost dramatičnega dogajanja. Končno moramo ob delu poudariti še to, da je Odločitev plod domače dramske

ustvarjalnosti, ki je na žalost sicer tako skromna.

Igralci so svojo nalogo opravili dovršeno, z rutino in visokim umetniškim čutom poklicnega igralca. Ustvarili so nepozabne like trdnih, v zemlji zakoreninjenih primorskih Slovencev na eni in zahrbtnih, priliznjenih kretatur njihovih laških sosedov. K njihovi odlični igri jim moramo le čestitati in hkrati izraziti svojo hvaležnost za umetniški užitek, ki smo ga doživljali ob njej.

Tudi scenografu gre vse priznanje za domiselno in učinkovito iluzionistično scenerijo. Kot smo že poudarili ob prvi zamisli gostovanj Prešernovega gledališča, poudarjamo ponovno prav ob tej vsestransko dovršeni uprizoritvi, da se bomo ob igralcih iz Kranja in njihovem tehničnem osebju lahko tudi domači dramski ustvarjalci lahko mnogočesa naučili.

Dvorana niti pri dijaški niti pri večerni predstavi ni bila zasedena. Morda je nekatere motila vstopnina, ki je bila res višja od vstopnin, ki so pri nas v navadi. Toda objektivno vendar ni bila pretirana. (Primerjaj jo le s ceno vina, ki ga v Trziču toliko konsumiramo!) Poglavitni vzrok praznin v dvorani pa je pač ta, da nam v Trziču do danes še ni uspelo vzgojiti vsaj nekaj sto resne gledališke publike. Prav v tem pogledu pa bodo gostovanja Prešernovega gledališča odigrala odločilno vlogo. Z vztrajnim delom gostov iz Kranja in z vzporednim delom igralcev Svobode pa bomo čez čas brez dvoma le dosegli, kar danes še pogrešamo. Zato vabimo Prešernovo gledališče še in še v Trzič.

bil med umetniki na eni strani in poslušalci na drugi strani vzpostavljen kontakt že takoj spočetka, česar posledica je bila, da je koncert dosegel svoj namen — širiti in krepiti kulturno raven našega podeželja.

Težko je reči, kaj je bilo lepše. Vse je bilo tako čudovito lepo in brez pretiravanja lahko trdimo, da so nas umetniki znali povedi sugestivno — pod vplivom njihove močne in mojstrsko izvedene igre v tisti čudoviti svet — svet glasbe, v svet polnega notranjega doživljanja. Njihova moč interpretiranja je bila tako prepričevalna, da so že prvi zaigrani takti slehernega poslušalca privedli do progresivnega gradiranja notranjega življenja z vsebinsko raznolikimi zvočnimi izraznimi sredstvi. Tako nam je s srebrno-čistim sopranom Vilma Bukovčeva verno posredovala čudovito lepe speve iz nepozabno lepih oper G. Puccinija. Arije Rusalke iz istoimenske opere nesmrtnega ustvarjalca glasbene umetnosti Antonina Dvořaka zlepa ne bomo pozabili. Vsi ti napevi so tako mojstrsko grajeni, da se nam nehote vsiljuje občutek njihove neminljivosti. Akoravno umetnik — poustvarjalec konča s pesmijo, nam v notranjosti pesem doni še naprej, čeprav neslišno, kajti čutnost, ki izvira od močnega duševnega notranjega delovanja traja še dalje. Pesmi naših proslavljenih skladateljev Deva, Fleišmana, Adamiča in Foersterja so našli v Vilmi Bukovčevi kar najbolj dovršenega interpreteta. Njen glasovni ambitus nas naravnost preseneti, kajti vsak njen ton zveni tako prepričevalno. Obarvan je s pristnim naravnim glasovnim registrom, kar daje umetnici možnost, da zlasti v sekvencah dobe pesmi čudovito realen odraz zvočnega in dinamičnega niansiranja.

Violinist Uroš Prevoršek nas je s svojo dognano mojstrsko igro na violini ponovno navdušil in tako vse kaže, da bo moral biti — prav tako kot sopranistka Vilma Bukovčeva — čimprej spet gost našega ožmejnega Trziča, ki nima vedno prilike slišati teh naših že proslavljenih reproduktivnih umetnikov, katerih imena so znana tudi izven naših meja in častno zastopajo našo kulturno dejavnost v mednarodnem kulturno-umetniškem poslanstvu.

V čudovitem Dvořakovem koncertu nam je virtuozi Prevoršek kar najverneje prikazal genialno osebnost skladatelja, ki mora prikleniti nase slehernega poslušalca, ki zna in more, če ne popolno, pa vsaj v obrisih čutili njegovo sugestivno moč vsebinskega oblikovanja tonskih vtisov. II. stavek tega koncerta — s prekrasno melodijo nam bo ostal še dolgo časa v spominu. Violinist Uroš Prevoršek nas je prav tako fasciniral z bravurno odigranim Montijevim Cardasem in nepozabnimi Ciganskimi melodijami Pabla Sarassateja. V teh dveh skladbah nam je mojster Prevoršek ponovno posredoval zrelo umetniško igro z izrazitimi tehnično dovršenimi bravurami.

Uspel koncert v Trziču

V petek, dne 4. decembra so koncertirali v novi dvorani DPD „Svoboda“ v Trziču priznani ljubljanski umetniki: Vilma Bukovčeva, sopran, Uroš Prevoršek, violina in Marijan Lipovšek, klavir. Koncert je priredila koncertna poslovalnica iz Ljubljane, lokalno organizacijo pa je prevzelo Turistično društvo v Trziču.

Že prvi mah so vsi navedeni umetniki — virtuozi osvojili poslušalstvo,

saj se je občinstvo za časa koncerta tako vzorno zadrževalo, da lahko mirno trdimo, da Trzič v kulturnem pogledu napreduje, kar nam je lahko vsem v čast. S takšnim pravilnim odnosom do umetnikov je trziško prebivalstvo dokazalo, da zna ceniti pravo, resnično in čisto umetnost, kar sta izpričala polnoštevilni obisk in vzorna disciplina. Brez dvoma so navedene okoliščine pripomogle, da je

Oba umetnika je z virtuosno dognano klavirsko spremljavo povezal v popolno umetniško celoto pianist Marijan Lipovšek, ki velja za našega najboljšega komornega pianista.

Mnenja smo, da so umetniki na tem koncertu sami spoznali in uvideli, da

bodo našli v določenem krogu Tržiča vedno zveste poslušalce. Zato je želeli, da nas v doglednem času ponovno obiščejo, kot je to v zaključnih besedah namignil že sam zastopnik Koncertne poslovalnice.

O. Z.

Pred Novoletno jelko

Le še nekaj tednov nas loči od največjega otroškega praznika — Novoletne jelke. Naša dolžnost je, da se nanj dobro pripravimo. Storit bo treba vse, kar je v naši moči, da bomo ta dan nudili svojim otrokom čim več neskajenega veselja in zdrave zabave. Saj so nam otroci najdražje, kar imamo, in je zato prav, da nam bodo ta dan središče naše pozornosti.

Posamezna društva in ustanove že dalj časa pripravljajo razna presenečenja zanje. DPD „Svoboda“ stoji z vso skrbjo ob strani pripravam za „Palčke“, ki bodo doživeli prvo uprizoritev v nedeljo pred Novim letom, nato pa še več ponovitev. Uprava kina je rezervirala za svoj novoletni program že pred časom otroški film „Ostržek“, ki ga bo poklonila našim malčkom. Tudi Turistično društvo že dolgo misli nanje in jim ta teden znova postavlja pionirsko vzpenjačo, da se bodo ob svojem prazniku lahko naužili bele opojnosti, kolikor jih bo volja — seveda, če bo v tistih dneh kaj snega.

Poseben odbor za prireditve Novoletne jelke pa je bil osnovan pre-

tekli ponedeljek na sestanku, ki ga je sklical Svet za kulturo in prosveto in na katerega je povabil zastopnike tovarn in društev. Odbor bo imel nalogo koordinirati prireditve, ki so v načrtu, predvsem pa pripraviti osrednjo prireditev z nastopom Dedka Mraza. Upamo, da mu bo uspelo zagotoviti si vso potrebno pomoč in sodelovanje vseh poklicanih.

Poudarek bodo dala društva in organizacije kulturnim in zabavnim prireditvam, ki morajo biti v središču otroškega pričakovanja. Popolnoma zgrešeno bi bilo, če bi bile v ospredju njihovih želja materialne dobrine. Seveda bo treba misliti tudi na te in bodo morale partizanskim sirotam in drugim zapuščenim otrokom oskrbeti primerna darila množične organizacije, ostale otroke pa bodo na ta dan pač nesebično obdarovali starši sami. Starši, mislite na to! Priredite po svojih močeh tudi vi sami v krogu svoje družine vsaj skromno Novoletno jelko svojim malčkom. Naj bo Novoletna jelka zares lep in prisrčen družinski praznik v vseh naših družinah!

Poročilo o ogledu kulturnih spomenikov v Tržiču

(Nadaljevanje)

Ugotovljeno je bilo, da manjkajo nekatere strešice nad vodnimi napravami (rake, kolesa, mostiči), ali pa da se pri prekrivanju opušča stari način in lesene strešice izpodriva kritina v pločevini. Za ohranitev miljeja in domačijske slike je zaželeno, da se v vseh primerih uporablja les kot kritina.

3. Nedopustno je širiti okenske in vratne odprtine, nedopustna je zamenjava vrat, tako lesenih kot kamnitih delov, enako je nedopustna vsaka sprememba zunanjsčine, portalov itd.

4. Ne odstranjevati železnih okenskih loputnic, kovanih ograj. Pri ogledu so bili zabeleženi zaenkrat naslednji spomeniki:

Ljubljanska cesta št. 28: s pilastri razčlenjena fasada iz prve polovice 19. stoletja.

Na križišču Ljubljanske ceste in Cankarjeve ceste kapelica s fresko slikarja.

Glavni trg št. 2: v fasadi skromen portal z baročnim sklepnikom;

št. 4: dvoosna fasada z baročnimi okenskimi okviri, v prizidku, ki veže to hišo s hišo št. 2, polkrožen portal s sklepnikom baročne oblike;

št. 5: s pilastri razčlenjena fasada

prve polovice 19. stoletja in bogat portal z letnico 1618. Stavba je najpomembnejši spomenik meščanske arhitekture v Tržiču. V notranjščini grebenasti oboki in arkadno dvorišče;

št. 7: fasada z baročno oblikovanimi okni;

št. 8: sicer skromna fasada, vendar portal z letnico 1820 z baročnimi reminiscencami;

št. 9: v fasadi bogat portal z letnico 1847, nad portalom polkrožna bifa iz časa postanka portala. Arkadno dvorišče, v veži polkrožen portal z gotško posnetim robom;

št. 10: portal z letnico 1860;

št. 11: fasada;

št. 12: fasada in portal s klasicističnimi reminiscencami in letnico 1860;

št. 16: portal v fasadi z letnico 1852;

št. 17: v fasadi portal z reminiscencami klasicizma, v veži grebenast obok iz 17. stoletja;

št. 18: (mestna hiša) bogata s polkrožno izstopajočimi polstebri, okrašena fasada in bogatim klasicističnim portalom;

št. 20: s pilastri razčlenjena fasada iz prve polovice 19. stoletja in starejšim portalom;

št. 23: klasicistični portal z izstopajočimi stebri iz prve polovice 19. stoletja;

št. 24: fasada s pilastri in portalom iz prve polovice 19. stoletja. Stara izložbena okna.

št. 25: fasada in portal z letnico 1842;

št. 26: bogat portal s stebri in kovano mrežo iz prve polovice 19. stoletja;

št. 29: portal iz srede 19. stoletja v fasadi;

št. 31: fasada z baročnimi kamnitimi okviri. V pritličju v sedanji kuhinji grebenast obok s sklepniki v obliki okroglih plošč, v veži ob vhodu konzola v obliki maske;

št. 28: fasada s pilastri, portal iz prve pol. 19. stoletja;

št. 33: portal v fasadi z letnico 1800 in močno baročno tradicijo v formah.

Ljubljanska cesta št. 1: v fasadi portal iz prve polovice 19. stol. z baročnimi reminiscencami;

št. 2: fasada razčlenjena s pilastri, prva polovica 19. stoletja;

št. 3: portal z letnico 1838 v fasadi;

št. 4: v fasadi portal z letnico 1845;

št. 5: v fasadi baročna okna s kamnitimi okviri in portalom z letnico 1839;

št. 7: s pilastri razčlenjena fasada in portalom iz prve polovice 19. stolet.

št. 11: tipična za Tržič s pilastri razčlenjena fasada in portalom z letnico 1837;

št. 13: portal iz prve polovice 19. stoletja v fasadi;

št. 19: Radetzkyjev grad, po zunanjščini je fasada iz 1. polovice 19. stoletja, poudarjena s trikotnim čelom.

Kapelica na Brežcah: takozvano francosko znamenje.

Polaka Viljema št. 8: klasicistični portal;

št. 9: takozvana Zgornja kajža, poseben tehniški spomenik s starimi napravami. V gornjem nadstropju stenska dekoracija prve polovice 19. stoletja in dvoje lončenih peči iz tega časa.

Za Moščenikom št. 5: portal z letnico 1604 in hišnim monogramom.

Usnjarska ulica št. 4: tehniški spomenik: „Germovka“;

št. 5: tehniški spomenik „Paradiž“.

Blejska ulica št. 5: v fasadi portal z letnico 1811;

št. 3: klasicistična fasada.

Čankarjeva cesta: Tovarna kos. Stavba s tipično klasicistično oblikovano fasado.

Za Virjem št. 6: fasada z baročnimi okni.

Cerkvena ulica št. 30: portal;

št. 15: miljejsko izredna arhitektura;

št. 7: kamniti okenski okviri baročne oblike;

št. 8: portal;

št. 3: okenski okviri baročnih oblik.

Kurnikova hiša, etnografski spomenik.

Predilniška ulica št. 8: v hišnem ogledu kamnita konzola, po plastiki sorodna odbijaču na Otoku; 17. stoletje.

Prav tako velja zaščita za obe cerkvi v naselju.

Drago Komelj

TELESNA VZGOJA IN ŠPORT

Tržiški športniki za 29. november

Se nikoli po osvoboditvi niso tržiški športniki tako množično nastopali s svojim programom kot v počastitev letošnjega praznika vseh — 29. novembra. Kljub velikim naporom športnikov pa so se pokazale pri tem nekatere značilne pomanjkljivosti, ki so na izvedbo tekmovanj zelo slabo vplivale. Prav iz tistih podjetij, od katerih bi največ pričakovali, so najmanj sodelovali. Toda več o tem pri posameznih točkah tekmovanja.

NAGRADNO STRELJANJE

Za uvod v športni teden so strelci nadaljevali svoj program z nagradnim streljanjem. Na tem tekmovanju smo pogrešali prav tistih strelcev, ki so v prejšnjih letih dosegli najboljše mesta. Tekmovanja se je udeležila v glavnem mladina in čisto novi starejši člani strelske družine. Prineslo je nekatera presenečenja glede na vrstni red nagradencev. Točnih rezultatov tekmovanja nismo prejeli vendar smo s tekmovanjem lahko zadovoljni, saj se je tekmovanja udeležilo preko 200 strelcev.

SAH

Takoj naslednji dan so se pomerili najboljši šahisti Tržiča v simultanki na 19 deskah. Ing. Milan Vidmar ml. je od 19 odigranih partij simultanke odločil v svojo korist kar 16 partij, po pol točko pa je moral deliti z Ludvikom Stalcem in Viljemom Grosom. Največje presenečenje pa je pripravil mladi in nadarjeni šahist Marijan Keršič, ki je osvojil celo točko. Maloštevni gledalci so imeli priložnost, da vidijo lepe partije te plemenite igre.

Mojster je bil vsestransko zadovoljen z organizacijo simultanke, ki jo je imel v rokah Stale ter izrazil željo, da bi se še večkrat sešel s šahisti v Tržiču.

Šahovsko življenje pa s tem ni zamrlo. Začelo se je tekmovanje za prvenstvo Tržiča za leto 1953-54 in to v torek, 8. t. m. v prostorih gostilne „Lovec“. Prvak Tržiča se udeleži nadaljnega tekmovanja za prvenstvo Gorenjske. Prvoplasirani na turnirju bodo primereno nagradjeni.

Ob tem se vendar resno vprašujemo, zakaj vodstvo šahovske sekcije ne more vključiti v svoje vrste vseh tistih ljudi, ki jim je igranje šaha edino razvedrilo ter želja za napredkom. Premislite to in začnite z delom! Tako močno industrijsko mesto, v katerem je nešteto raznih športnih sekcij, tudi s šahom lahko veliko pridobi in pritegne vse tiste, ki jim je ta igra v veselje.

NOGOMET

Med prebivalstvom je bilo vsekakor največ zanimanja za nogometni turnir, v katerem so nastopala moštva tekstilcev, usnarjev, kovinarjev in mesta. Ni bilo malo uganjanja, kdo bo boljši, saj so bila vsa moštva zelo izenačena.

Rezultati:

Kovinarji : Usnarji 6 : 0 (3 : 0)

Mesto : Tekstilci 2 : 1 (1 : 1)

Tekstilci : Usnarji 3 : 0 p. f.

Kovinarji : Mesto 3 : 2 (2 : 1)

Pri teh tekmah se je pokazala velika borbenost posameznih moštev in ni nihče pričakoval, da bodo prav kovinarji tisti, ki bodo za dobo enega leta osvojili prehodni pokal SZDL. Brez dvoma so to zaslužili, saj so se borili za vsako žogo. Ni jih malo, ki so vedeli povedati, da je bila to doslej ena najlepših tekem v Tržiču. Kaj, ko bi se tržiški nogometaši tudi na prvenstvenih tekmovanjih

tako zagrizeno borili? Vprašanje prvega mesta ne bi bil več problem.

K tem tekmam pa še nekaj besed o primerih, ki so vredni graje in so bili vse prej, kot pa dostojna počastitev praznika. Kovinarji niso povzročili nobenih nerednosti ter so s svojo discipliniranošjo pokazali pravega športnega duha. Grajati pa je treba nešportno ravnanje usnarjev, ki so po izgubljeni prvi tekmi vrgli puško v koruzo in tako pustili moštvo tekstilcev na cedilu, da niso nastopili. Sindikat tovarne Runo naj o tem nešportnem vedenju svojih članov razmislija in naj uredi tako, da v prihodnjih podobnih tekmovanjih ne bo prišlo do takih nepravilnih odnosov med športniki prav pri praznovanju takih praznikov, kot je 29. november! Se več graje pa zaslužijo poedini igralci mesta in tekstilcev, ki so se med posameznimi tekmami pripravili in nešportno vedli. Tudi večerni pretep med Elerjem in Magistrom ni bil v počastitev praznika.

„ŠTAFETNI TEK REPUBLIKE“

Tudi pri letošnjih štafetnih tekih je nastopilo vse premo ekip, kar da slutiti, da posamezni referenti športnih sekcij, sindikalnih organizacij, društev in množičnih organizacij niso smatrali za svojo dolžnost, da jih pošljejo na tekmovanje. V celoti je tekmovalo 6 sindikalnih in društvenih štafet, 4 športne šafete in 5 ženskih.

Gibanje prebivalstva

Rojeni v času od 21. nov. do 3. dec.: Meglič Janez, Leše; Derlink Marijan, Tržič; Pot na pilarno 18; Svab Nataša, Bistrica 67; Bogataj Smiljan, Bistrica 11; Močnik Judita, Tržič. Za Virjem 5; Rozman Andreja, Senično 26; Markum Katarina, Lom 23; Krmelj Anton, Tržič, Glavni trg 2; Gramc Marijan, Tržič, Ljubeljska cesta 52; Roblek Albina, Bistrica 16.

Umrli v času od 21. nov. do 3. dec.: Ahačič Karl, upokojenec, Sv. Ana 90, star 75 let; Močnik Judita, hči delavca, Tržič, Za Virjem 5, stara 2 dni; Langus Jožef, kmet, Sv. Neža 3, star 70 let; Kočvar Janez, upokojenec, Sv. Ana 3, star 66 let; Ahačič Frančiška, užilkarica, Sv. Ana 7, stara 82 let; Šebat Janez, kmet, Bistrica 4, star 70 let.

Poročeni v času od 21. nov. do 3. dec.: Valjavec Marijan, Tržič in Frlič Marta, Bistrica; Močnik Frančišek, Pristava in Suligoj Stanislava, Pristava; Zupan Rajko, Spodnje Duplje in Mandeljc Jožefa, Tržič; Oman Kristjan, Tržič in Oman Marija, Tržič.

JAVNA ZAHVALA

Vsem, ki so mi ob težki prometni nesreči stali ob strani ter mi na kakršenkoli način lajšali trpljenje, se najlepše zahvaljujem. Posebno zahvalo izrekam tovarišema dr. Stanku Zivcu in upravniku Doma „Toneta Zagarja“ na Ljubelju. Njune izkazane skrbi za moje zdravje ne bom nikoli pozabil.

Gvido Dornik

PREDAVANJE O INDIJI

DPD „Svoboda“ bo organiziralo letos vrsto večerov z aktualnimi in zanimivimi predavanji. Prvi tak večer bo v petek, 18. t. m. ob 20. uri, ko nam bo tov. Jelko Zagar pripovedoval o svojih vtisih iz Indije. To in vsa naslednja predavanja bodo v novi dvorani „Svobode“. Udeležujmo se jih v čim večjem številu.

Zmagovalci in osvojitelji prehodnih pokalov za dobo enega leta so postali:

Moški športni: Ekipa smučarjev „SD Ljubelj“.

Moški sindikalni: Sindikalna ekipa tovarne kos in srpov.

Ženske skupaj: Ekipa članic „TVD Partizan“.

Čas dneva 2,47 si delita obe zmagovalni moški ekipi.

PATROLNI TEK

Zadnja športna prireditev je bil patrolni tek za prehodni pokal SZDL. Tudi na tem tekmovanju je sodelovalo samo 7 ekip, pri čemer je precej žalostno, da prav najmočnejši delovni kolektivi predilnice, Triglava in Runa niso smatrali za svojo dolžnost, da se tega teka udeležijo. Zmagala je prva patrola SD „Stefe A. Kostja“, ki je imela najboljše čas dneva in tudi največ zadetkov. Po vrstnem redu in doseženih uspehih ji nato sledijo: druga patrola Strelske družine, patrola rezervnih oficirjev, sindikalna patrola tovarne finega pohištva, patrola tovarne kos in srpov, patrola čevljarne „Ljubelj“ in patrola sindikalne podružnice lesno industrijskega obrata.

Športniki so se po svojih močeh odložili veliki obletnici. Predvsem je treba dati vse priznanje tovarni kos in srpov, ki je sodelovala povsod in od 3 možnih prehodnih pokalov osvojila dva. Večjim podjetjem naj bodo v vzgled in naj upoštevajo, da je športno izzivljanje nenadomestljiv vir zdravja delavcev.

ZAHVALA

Vsem, ki ste spremili na njegovi zadnji poti našega ljubljenega moža in očeta **Janeza Kočvarja**, se najlepše zahvaljuje družina Kočvar.

ZAHVALA

Svojci pokojnega Karla Ahačiča, starega borca za pravice delavskega razreda in partizana od Sv. Ane, se vsem množičnim organizacijam, gospodarskim podjetjem in ustanovam [najiskreneje zahvaljujem za izraženo sožalje ob njegovi smrti, cvetje in številne vence. Posebej se zahvaljujemo tov. Antonu Podgoršku za poslovilne besede, ki jih je spregovoril ob njegovim grobu v imenu obč. komiteja ZKJ, ter tov. Vidu Drobničju, ki se je od pokojnika poslovil v imenu obč. odbora ZB.

OBČNI ZBOR KLUBA PROSVETNIH DELAVCEV

Pretekli teden je imel Klub prosvetnih delavcev v Tržiču svoj tretji redni letni občni zbor, ki se ga je poleg večine članov udeležil tudi zastopnik LOMO tov. mr. Zdenko Lavčka. Podana poročila poslovođečega predsednika in tajnice, ki so ju v razpravi dopolnili tudi številni diskutanti, sta pokazali pomembnost tega prvega Kluba prosvetnih delavcev v Sloveniji. Klubu je uspelo že v tem kratkem času obstoja strniti prosvetne delavce tržiške občine v močan delovni kolektiv, ki vidno posega s svojo delavnostjo v vsa vzgojno in kulturno problematična področja v naši občini. Po načrtani poti bo s podvojeno močjo delal tudi poslej.

Na občnem zboru so člani kluba izvolili nov odbor in napravili načrt za bodoče delo.